

Salvar o salmón atlántico

Fins Eirexas*

O pasado febreiro de 2026, as organizacións ADEGA, AEMS-Ríos con Vida, FEG e SGHN solicitamos á Dirección Xeral de Patrimonio Natural da Consellaría de Medio Ambiente a inclusión do salmón atlántico (*Salmo salar* L.) no Catálogo Galego de Especies Ameazadas, coa categoría de “En perigo de extinción”. A iniciativa forma parte da campaña “Alerta Salmón Galego”, na que tamén participou a Asociación Lobo, e que xa conseguiu reunir máis de 2.500 sinaturas de apoio.

Salmón atlántico no río Sella · David Álvarez

O salmón atlántico representa en Galiza o límite meridional da especie na Europa continental, e a súa poboación sufriu un drástico declive ao longo dos séculos XX e XXI. Varios estudos e censos recentes amosan un descenso continuado das poboacións de salmón na Galiza, tanto no número de capturas como na distribución dos ríos ocupados.

*“As poboacións de *Salmo salar* en Galiza diminuíron máis dun 80% desde a década de 1970”*

Segundo o Atlas do salmón atlántico en España, as poboacións de *Salmo salar* en Galiza diminuíron máis dun 80% desde a década de 1970, e o número de ríos con poboacións reprodutoras pasou de máis de 20 sistemas fluviais históricos a menos de 8 na actualidade. Fican, ademais, illadas por bacías, o que impide un fluxo xenético eficaz. Moitos ríos que antes eran salmoneiros (Eume, Tambre, Sor, etc.) perderon por completo as

súas poboacións, e nos que aínda persisten, como o Ulla, apenas se contabilizan 50 individuos reprodutores (eran miles hai só unhas décadas), moi por baixo do límite para garantir a viabilidade da poboación. É máis, un recente estudo da Sociedade Ibérica de Ictiología¹ apunta datos aínda máis preocupantes para o salmón: a súa presenza no Lérez reduciuse un 94,8%, e no Ulla un 77,9% tan só nos dez últimos anos.

Prevese, ademais, un descenso adicional do 30–50% nas poboacións de salmón do sur de Europa, debido ao aumento da temperatura e aos cambios na produtividade mariña. E a continua degradación do hábitat fluvial e mariño (mudanza climática, verteduras, minaría...) e as barreiras á migración sen unha restauración suficiente (presas e azudes obsoletos, centrais hidroeléctricas) empeoran este prognóstico.

Para revertir esta situación, faise necesario recoñecer o estado crítico das poboacións de salmón galegas tanto pola súa reducida abundancia como pola velocidade do seu declive. A declaración desta especie como “En perigo de extinción” e a súa inclusión no Catálogo Galego de Es-

Paisaxe do río Miño cerca de Arbo, onde pode verse unha pesqueira para a pesca de lamprea · Nandi Estévez

pecies Ameazadas é, pois, unha actuación urxente para poder desenvolver un plano de recuperación con medidas que remedien a crítica situación do salmón nos nosos ríos.

O via crucis do salmón no Ulla

En 2017, un estudo publicado na revista *Environmental Pollution*² amosou que analizando os metais pesados nas escamas dos salmóns capturados no Ulla se podía cuantificar o impacto da contaminación polo cobre (Cu) procedente da mina de Touro nas poboacións desta especie. O persoal investigador da UVigo, do IIM-CSIC e da U. de Swansea usaron as mostras históricas das escamas dos salmóns capturados no Ulla entre 1951 e 2012 para estudar os metais pesados presentes, especialmente o Cu. Como comparativa, analizáronse tamén as escamas dos salmóns capturados no Miño, que non acolle verteduras de Cu procedentes da actividade mineira.

A influencia da mina durante o seu período de actividade (décadas do 70 e 80) reflectiuse no incremento da deposición de Cu nas escamas dos salmóns do Ulla, que multiplicaban por 7 as cantidades atopadas nos peixes despois do peche da mina. Tendo en conta tamén as distintas poboacións de salmón do río, achouse que a bioacumulación de cobre era máis intensa na fase xuvenil, cando os salmóns están nos treitos altos do río. Isto afectou ao crecemento dos peixes, que descendeu fortemente en comparación cos salmóns do Miño. Ao cesar a actividade da mina, o crecemento recuperouse aos niveis anteriores ao inicio da actividade. Asemade, observouse un descenso na abundancia de salmóns no Ulla durante o período de actividade da mina de Touro, descenso que aínda non se deu recuperado hoxe.

As verteduras desta mina causaron unha redución significativa do crecemento e supervivencia do salmón do Ulla durante os anos 80, polo que unha eventual reapertura da explotación agravaría aínda máis situación do salmón neste río e poñeríao no limiar da extinción.

A actual veda non é suficiente

A Dirección Territorial de Medio Ambiente Pontevedra permitiu no pasado mes de maio a celebración do 50 Concurso Internacional de Pesca do Salmón, no marco da Festa do Salmón da Estrada, unha decisión ma-

nifestamente incompatíbel co estado das poboacións desta especie, nomeadamente no río Ulla. Resulta incoherente e acientífico permitir unha excepción á veda total do salmón nos ríos galegos, decretada pola Xunta en decembro de 2025, tendo en conta a súa situación crítica. A medida coherente sería, xa que logo, a inclusión do salmón no CGEA (Catálogo Galego de Especies Ameazadas) coa categoría de "En perigo de extinción", o que implicaría a prohibición total da súa captura, sen excepcións. Ao terse xa iniciado este procedemento a instancias de ADEGA, AEMS, FEG e SGHN, demandamos da Xunta a aplicación de medidas cautelares e a conseguinte suspensión do concurso de pesca desta especie. Medio Ambiente denegou as medidas cautelares solicitadas por consideralas "improcedentes". O concurso rematou con cero capturas, o que demostra máis unha vez o colapso do salmón e a actitude acientífica e negligente da Xunta de Galiza.

Como aval á solicitude de declaración do salmón galego "En perigo de extinción", as entidades ADEGA, AEMS-Ríos con Vida, SGHN, FEG e Asociación Lobo impulsaron a campaña "Alerta Salmón Galego", a través da que conseguiron reunir máis de 2.500 sinaturas, rexistradas na Xunta de Galiza o pasado 16 de abril. Estes apoios, recollidos tanto *vía física* como *online*, demostran o respaldo cidadán á protección desta especie, un símbolo dos nosos ríos.

Anguía e lamprea, tamén en situación crítica

A anguía e a lamprea experimentaron nas últimas décadas un declive catastrófico que, caso da anguía, a sitúa no limiar da extinción. Dende 1980 a súa poboación caeu en picado e o seu declive acadou o 90 % cunha tendencia marcadamente negativa. Porén, a especie segue a ser pescada, comercializada e consumida con "normalidade", malia a estar aínda máis ameazada que o salmón. O catastrófico estado de conservación da anguía europea

Lamprea no río Tea, á altura de Pontearreas · Manuel E. García

levou á IUCN (Unión Internacional para a Conservación da Natureza)³ a catalogala xa en 2008 como “En perigo crítico de extinción”.

A medida anunciada recentemente polo Ministerio de incluír a anguía europea (*Anguilla anguilla* L.) no LESRPE (Listaxe de Especies en Réxime de Protección Especial), era congruente coa situación crítica desta especie en toda Europa, como indicou a IUCN. Porén, o pasado febreiro, as comunidades autónomas de Galiza, Asturias, Cantabria, Murcia, Comunidade Valenciana e Baleares rexeitaron esta medida no Comité de Flora e Fauna Silvestres. En concreto, negáronse á protección da anguía baseándose en informacións falsas ou tendenciosas, e ignorando o sólido coñecemento científico sobre o catastrófico estado da especie.

*“O noso deber e o das
administracións competentes
debería ser o de protexer e
recuperar este patrimonio único”*

A Xunta debería abandonar o seu acientifismo e acometer con urxencia os trámites para protexer e recuperar ambas especies, comezando por unha veda total, a catalogación da anguía como “En perigo de extinción” e estendendo a protección da lamprea, agora considerada “vulnerábel” nas bacías cantábricas e no arco ártabro, a todos os ríos galegos. Porén, o pasado abril, a Xunta aprobou os planos de explotación para pescar esta especie en Galiza, considerada pola IUCN como en perigo crítico de extinción.

Ao tempo, o salmón atlántico é un tesouro da nosa natureza, unha especie única que estamos a piques de perder debido ao maltrato dos ríos e océanos e a unha

A anguía atópase hoxe no limiar da extinción · Rostislav

ineficaz xestión. As dificultades para protexelo, ao igual que acontece coa anguía, dan a medida de canto estamos dispostas a mudar como sociedade para facermos fronte a esta e ás outras crises ambientais, das que sen dúbida somos responsábeis. O noso deber e o das administracións competentes debería ser o de protexer e recuperar este patrimonio único e non deixalo abandonado á súa sorte.

Notas

1. Clavero M, Elso J, Azpiroz I, Casals F, Álvarez D, Sánchez JR (2025). Resumen de la evaluación de su estado de conservación en España. ◀
2. Morán, P., Cal, L., Cobelo-García, A., Almécija, C., Caballero, P., & García de Leaniz, C. (2018). *Historical legacies of river pollution reconstructed from fish scales*. Environmental Pollution, 234, 253–259. ◀
3. International Union for Conservation of Nature (2018). *Anguilla anguilla*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T60344A152845178. ◀

*Fins Eirexas. Secretario técnico de ADEGA.